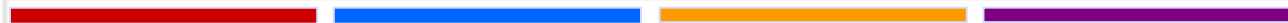
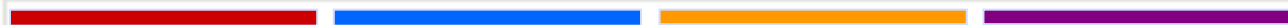

Меморија

Садржај

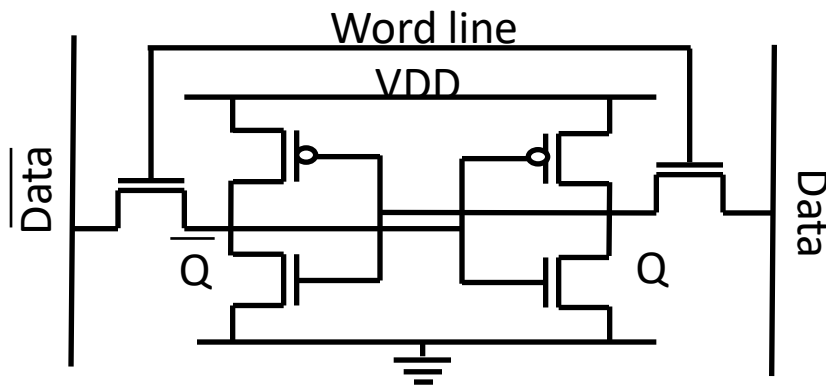
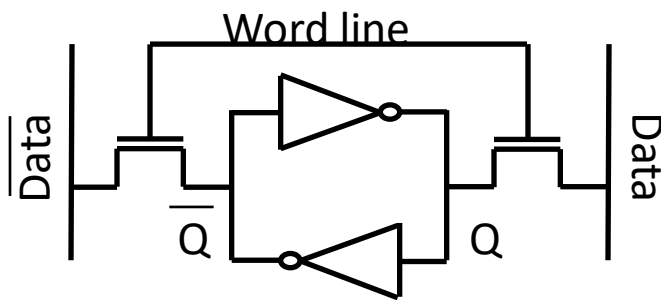
- Технологија израде
- Интерна организација
- Циклуси на магистрали
- Потрошња струје меморије
- Типови меморије

Технологија израде

- *SRAM*

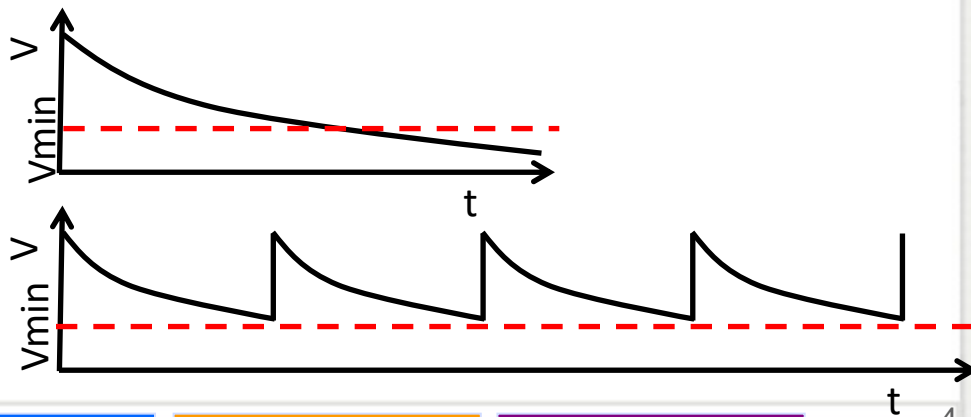
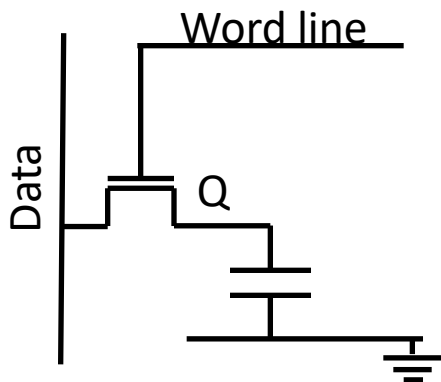
- Потребно је мало струје за одржавање вредности
- Потребно је 6 транзистора по биту

Технологија израде

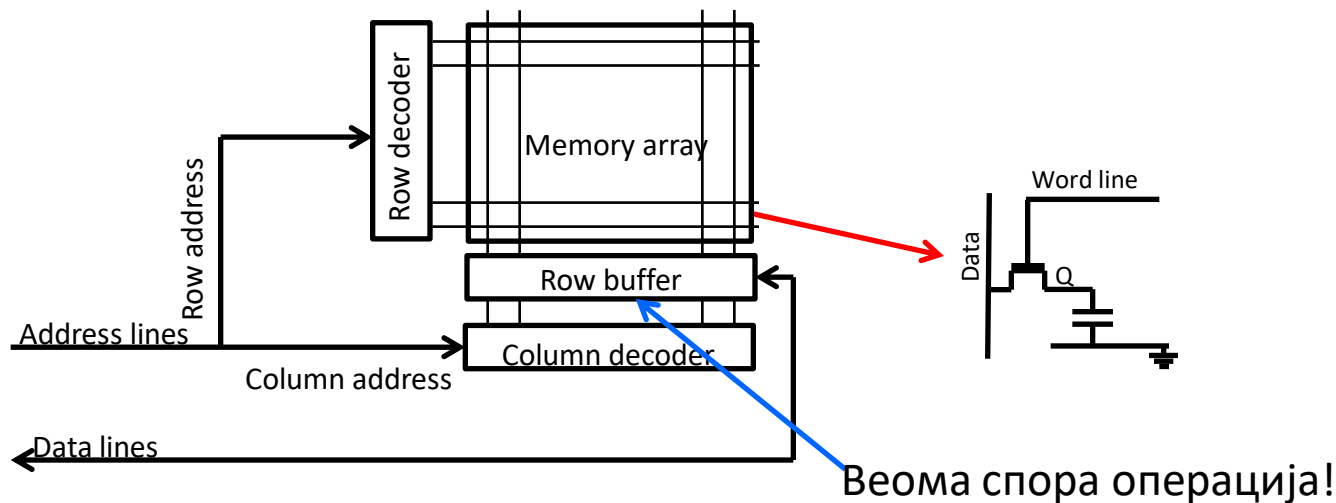
- *DRAM*

- Један транзистор по биту
- Податак се мора преписивати након читања
- Податак се мора периодично освежавати
 - На приближно $\sim 8 \text{ ms}$ (што је на 5% времена)
 - Сваки ред се може освежити истовремено

Интерна организација *DRAM*

- Адресне линије се мултиплексирају:
 - Виша половина адресе – Адреса реда
 - Нижа половина адресе – Адреса колоне

Интерна организација *DRAM*

- [Пуњење и] приступ реду

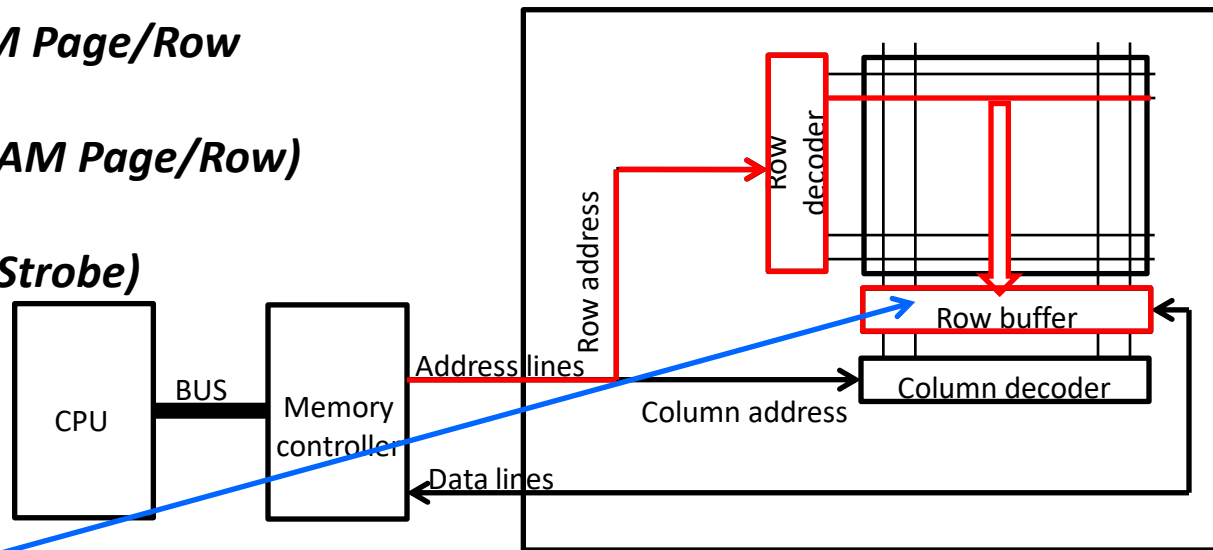
AKA: OPEN a DRAM Page/Row

или

ACT (Activate a DRAM Page/Row)

или

RAS (Row Address Strobe)

Веома спора операција!

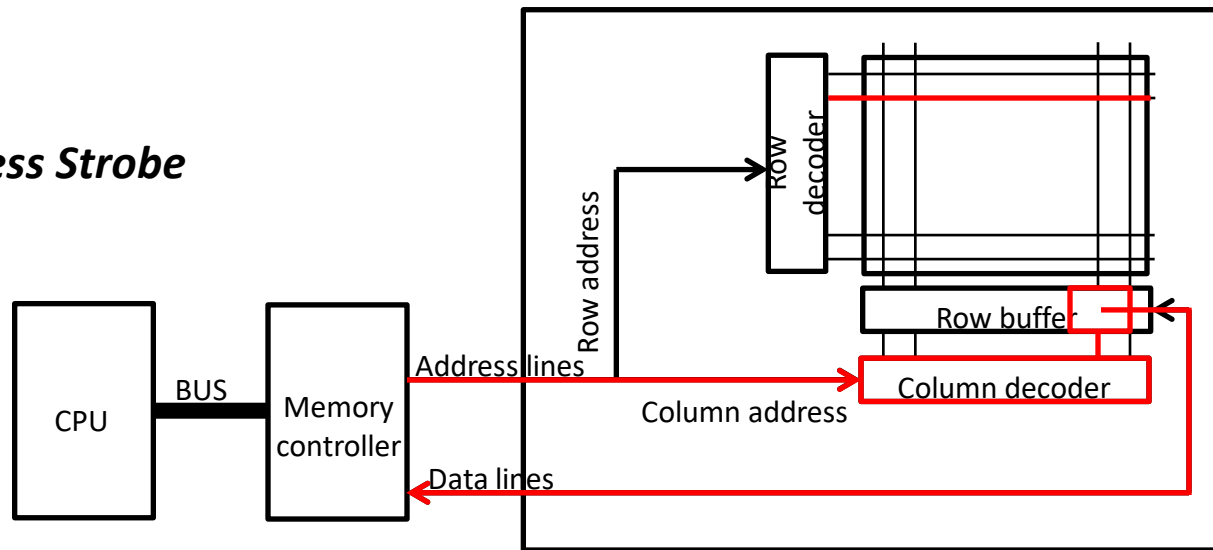
Интерна организација *DRAM*

- Приступ колони

READ Command

или

CAS: Column Address Strobe

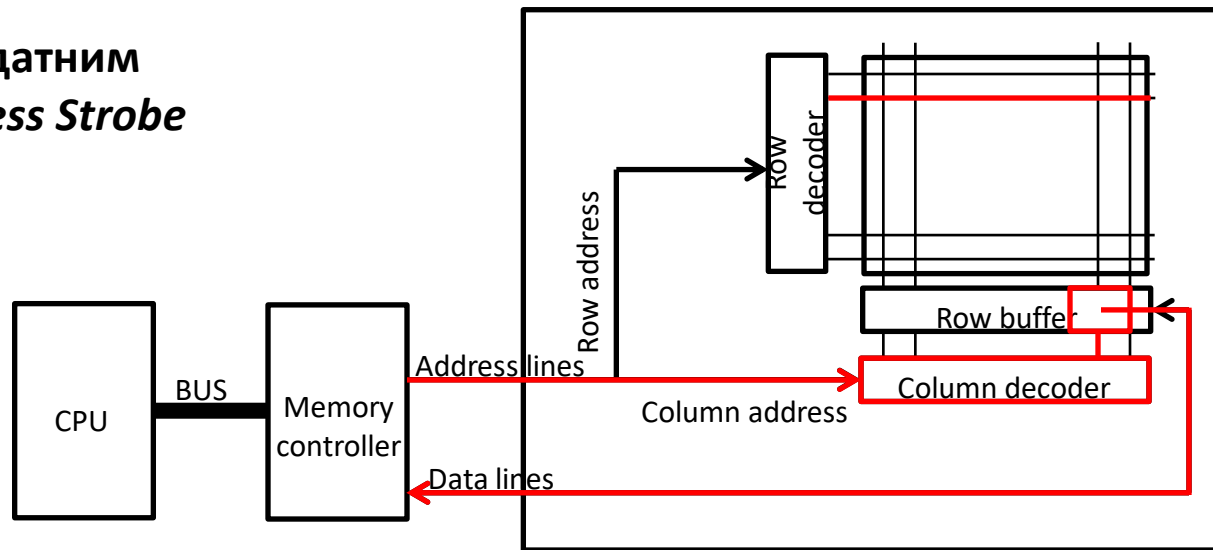
Інтерна організація *DRAM*

- Пребацивање података

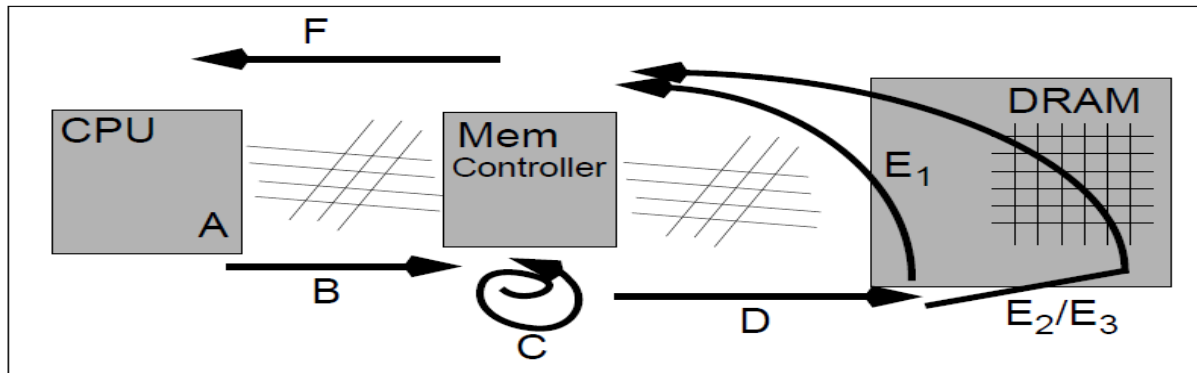
Data Out

... са опциним додатним

CAS: Column Address Strobe

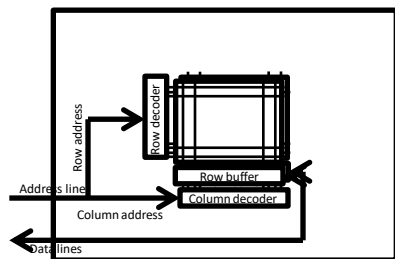

Кашњење меморије

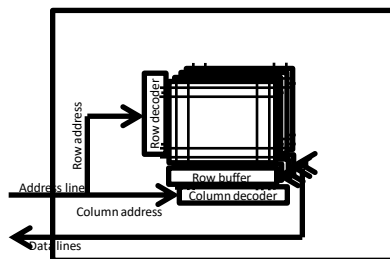

- A: Захтев за приступом (може чекати у реду)
- B: Захтев се шаље меморијском контролеру
- C: Захтев се трансформише у секвенцу наредби (може чекати у реду)
- D: Наредба послата DRAM
- E1: Потребно је послати само **CAS** или
- E2: Потребно је послати **RAS + CAS** или
- E3: Потребно је послати **PRE + RAS + CAS**
- F: Враћање податка процесору
- Кашњење меморије $DRAM\ Latency = A + B + C + D + E + F$

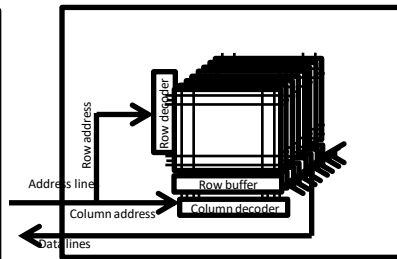
Интерна организација *DRAM*

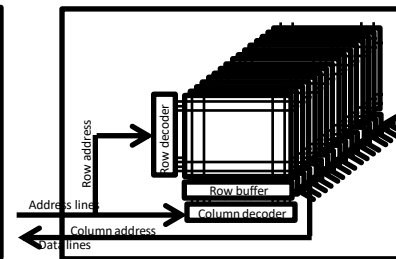
x2 DRAM

x4 DRAM

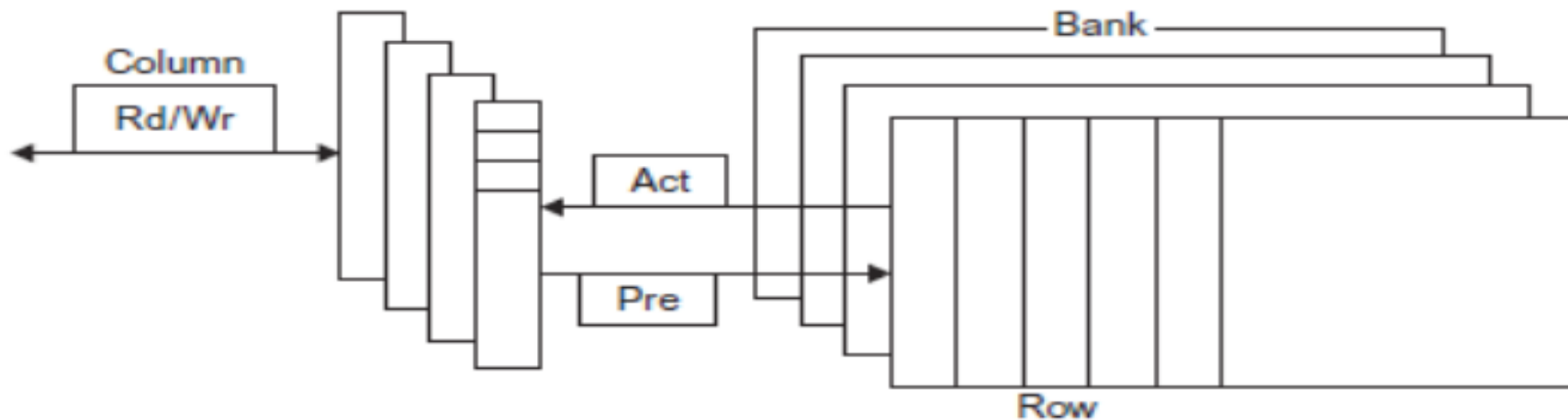

x8 DRAM

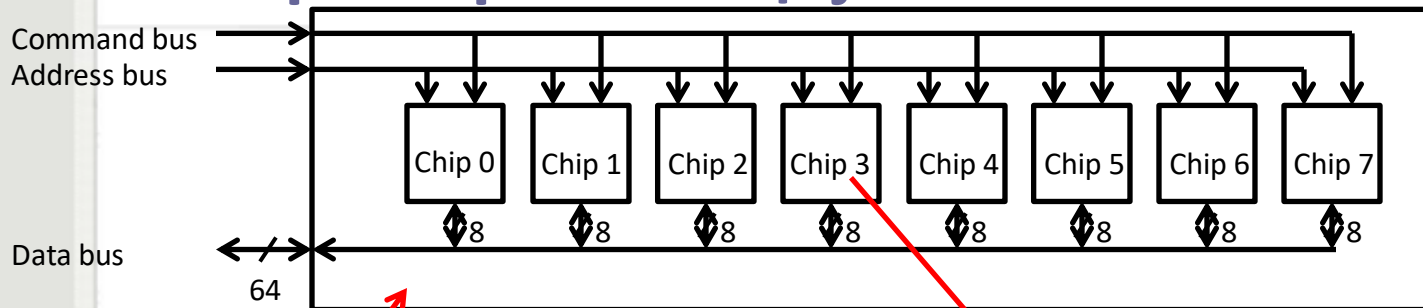

x16 DRAM

Интерна организација *DRAM*

Интерна организација *DRAM*

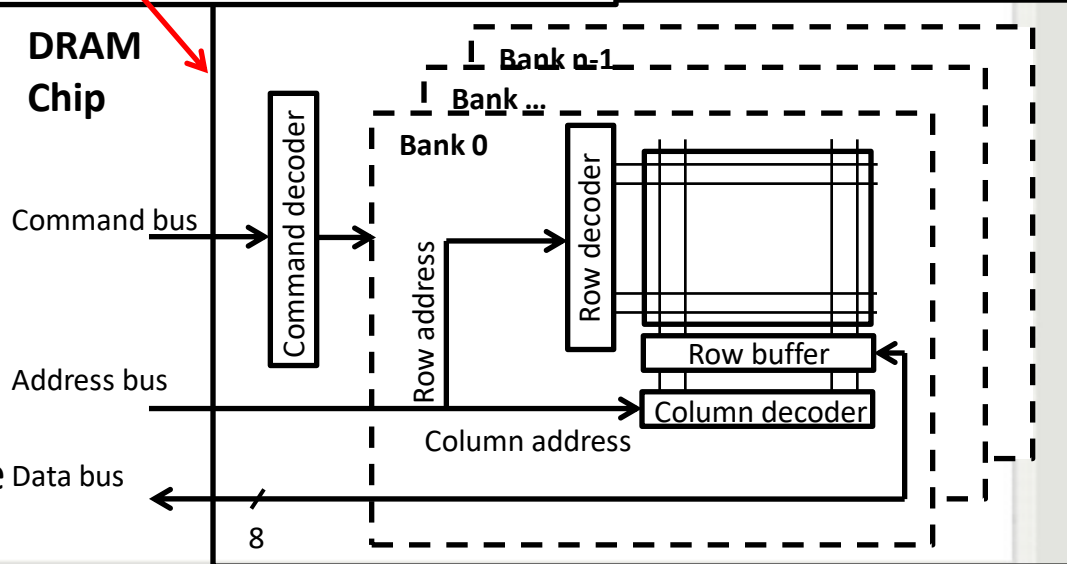

Dual inline memory modules (DIMMs)

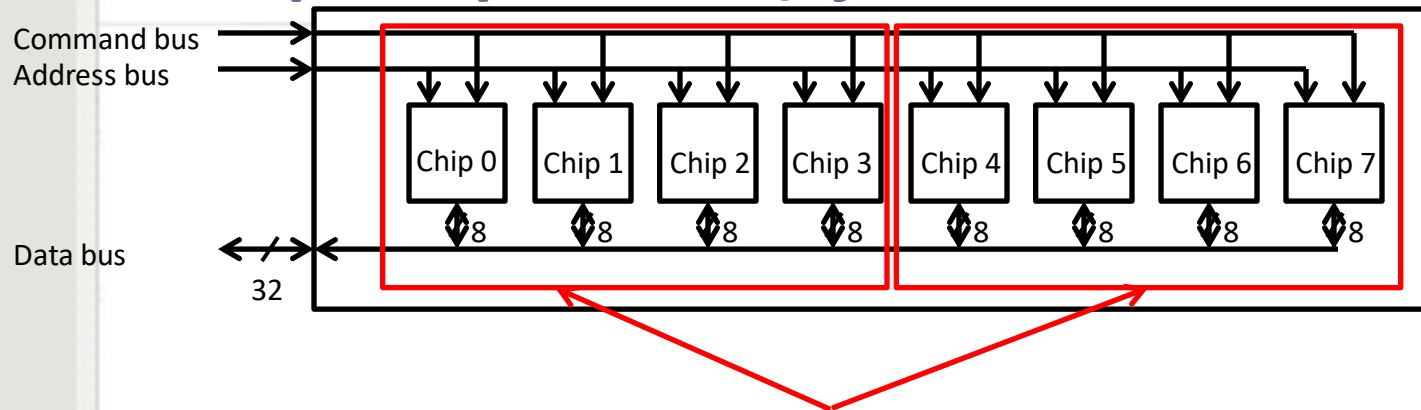
- различити прикључци са обе стране
- 64 битни податак
- новија

Single inline memory modules (SIMMs)

- Редундантни прикључци са обе стране
- 32 битни података
- старија

Интерна организација *DRAM*

Свали блок (*DIMM*) подржава једну или више група.

Група је скуп блокова (*DRAM*) чипова који раде усклађено како би одрадили појединачне наредбе коју је издао меморијски контролер

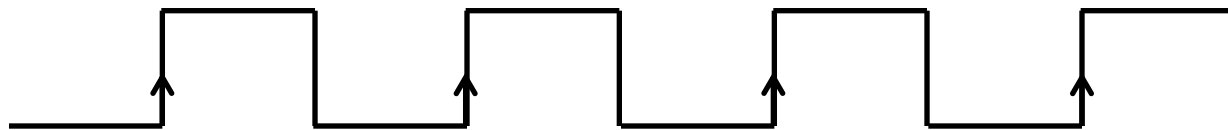
Технологије

- Амадалово правило:
 - Меморијски капацитет треба линеарно да расте са брзином рада процесора
 - Нажалост, капацитет меморије и њена брзина нису пратили карактеристике процесора
- Оптимизације:
 - Вишеструки приступ истом реду
 - Синхрони *DRAM*
 - Додат је такт *DRAM* интерфејсу
 - Пакетски мод и критична реч прво
 - Шири интерфејс
 - Двострука брзина слања - *Double data rate (DDR)*
 - Више група на сваком *DRAM* уређају

Технологије

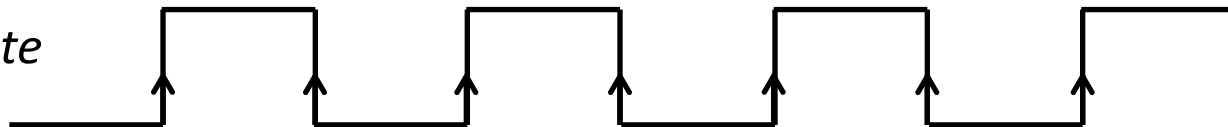
Sing data rate

SDR

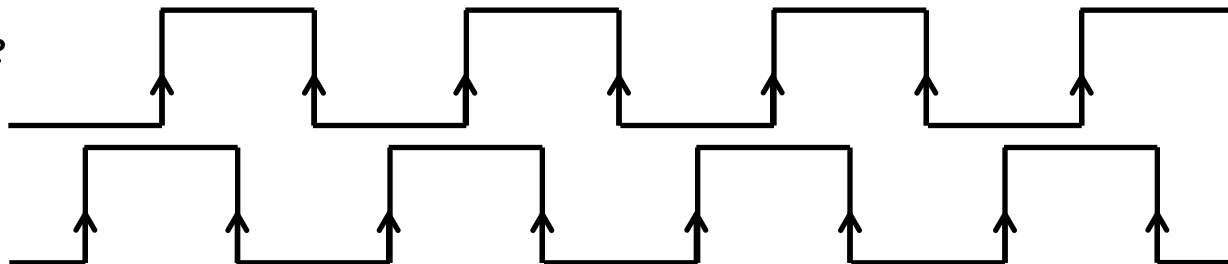
Double data rate

DDR

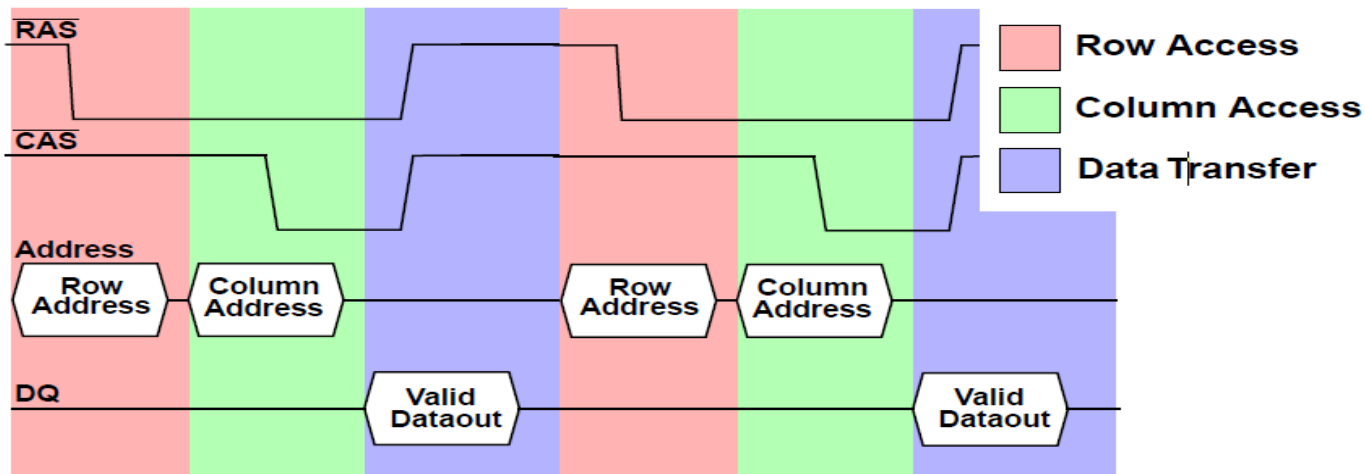
Quad data rate

QDR

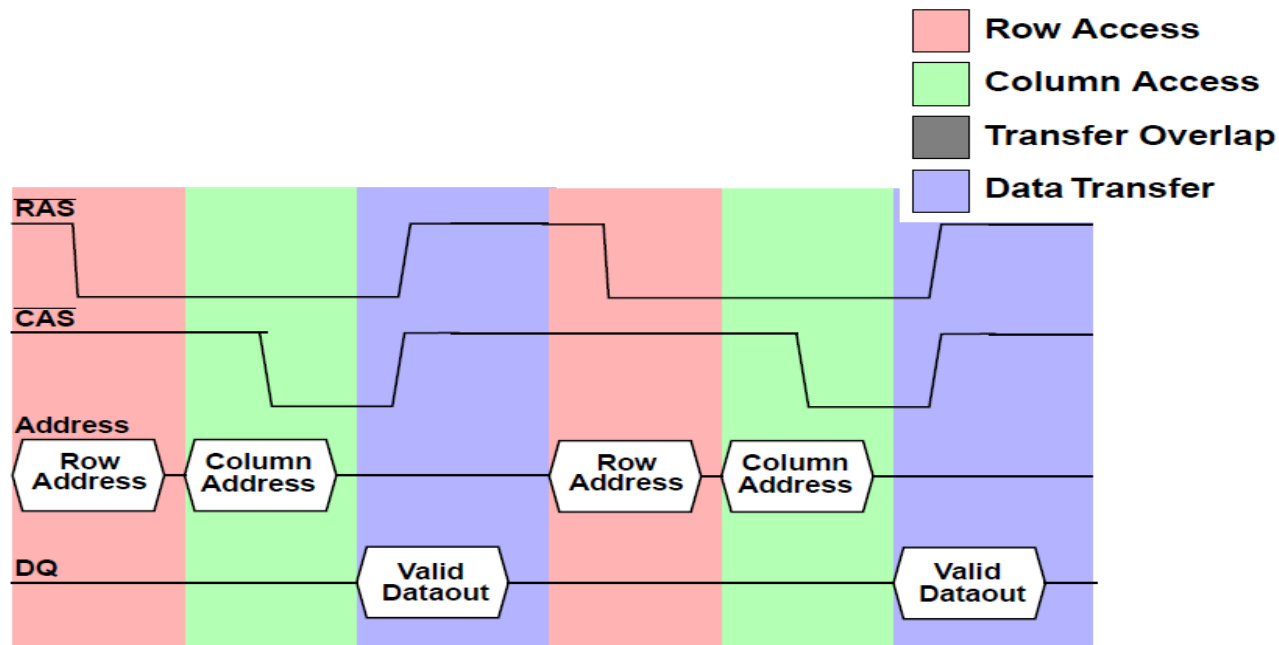
Основе

- Циклус читања стандардног *DRAM* модула

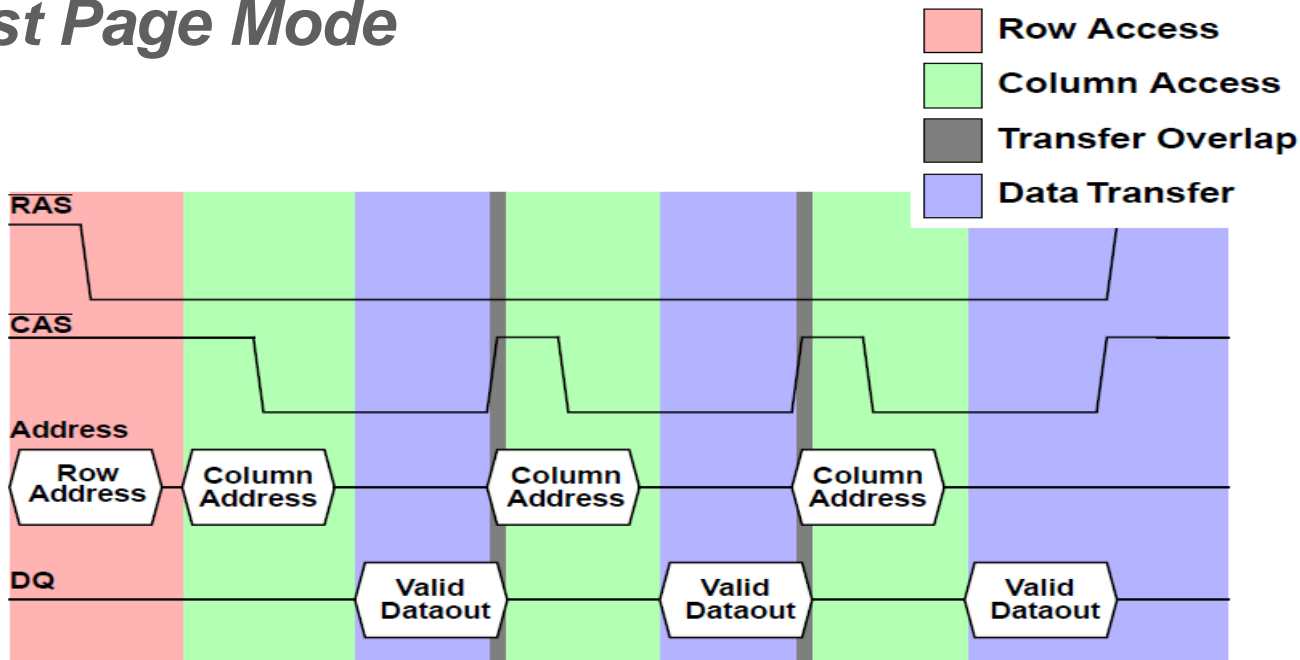
Еволуција циклуса

- Циклус читања стандардног *DRAM* модула

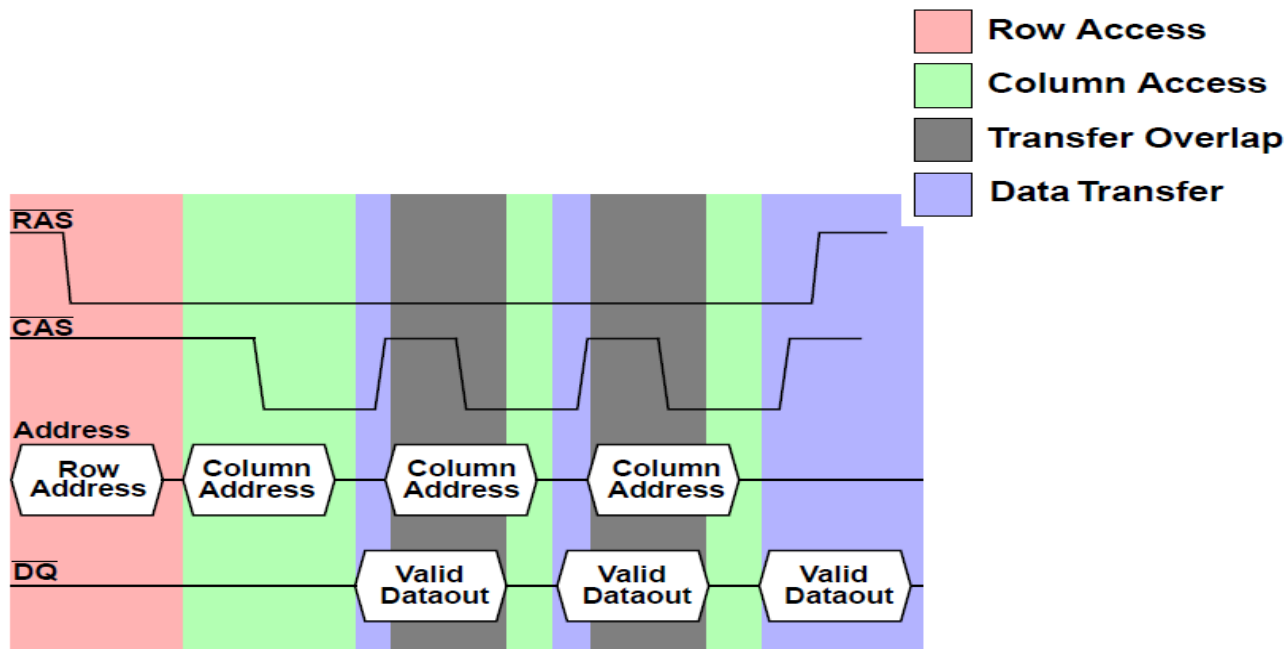
Еволуција циклуса

- Циклус читања више података из истог реда
Fast Page Mode

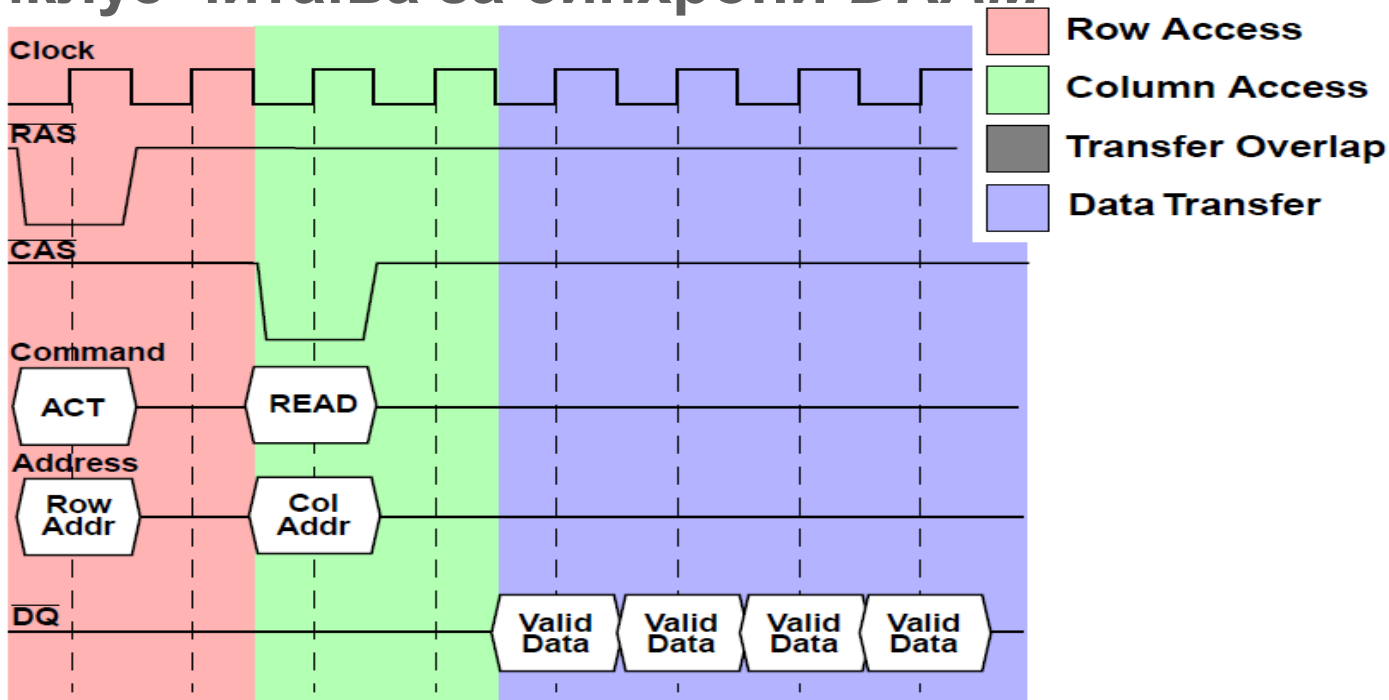
Еволуција циклуса

- Циклус читања за продужно слање података

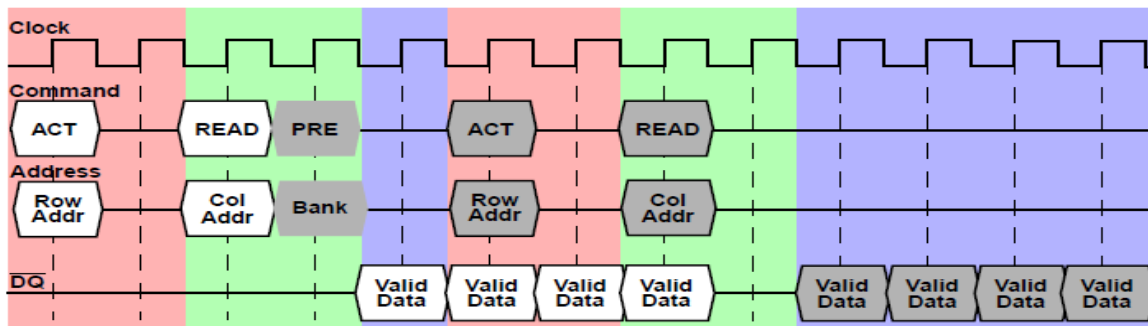
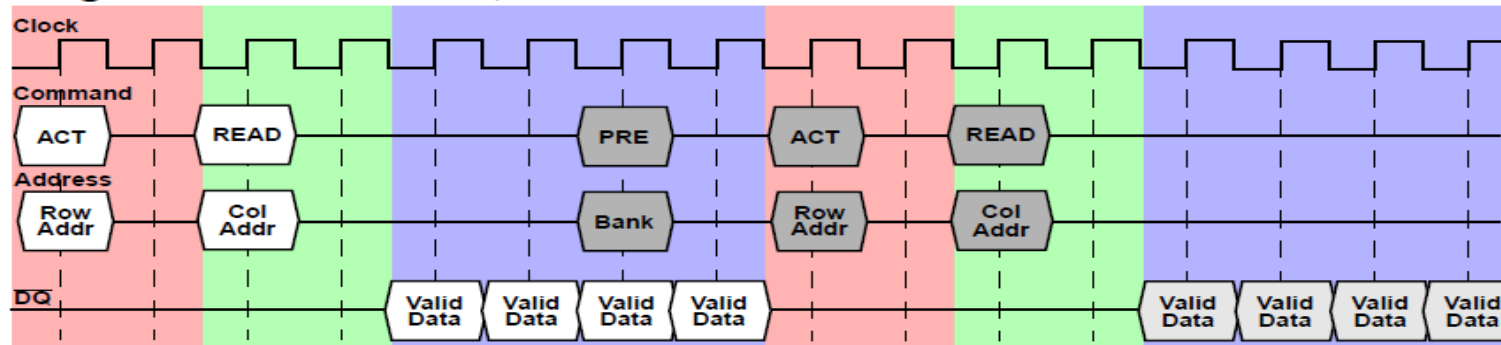
Еволуција циклуса

- Циклус читања за синхрони *DRAM*

Еволуција циклуса

- Преклапање приступа *ESDRAM*

Карактеристике меморије

			Best case access time (no precharge)			Precharge needed
Production year	Chip size	Dram type	RAS time (ns)	CAS time (ns)	Total (ns)	Total (ns)
2000	256 M bit	DDR1	21	21	42	63
2002	512 M bit	DDR1	15	15	30	45
2004	1G bit	DDR2	15	15	30	45
2006	2G bit	DDR2	10	10	20	30
2010	4G bit	DDR3	13	13	26	39
2016	8G bit	DDR4	13	13	26	39

Карактеристике меморије

Standard	Memory Clock rate (MHz)	I/O Clock rate (MHz)	Transfer rate (MT/s)	DRAM name	Bandwidth (MB/s)	DIMM name
DDR1	133	133	266	DDR266	2128	PC2100
DDR1	150	150	300	DDR300	2400	PC2400
DDR1	200	200	400	DDR400	3200	PC3200
DDR2	133	266	533	DDR2-533	4264	PC4300
DDR2	166	333	667	DDR2-667	5336	PC5300
DDR2	200	400	800	DDR2-800	6400	PC6400
DDR3	133	533	1066	DDR3-1066	8528	PC8500
DDR3	166	666	1333	DDR3-1333	10664	PC10700
DDR3	200	800	1600	DDR3-1600	12800	PC12800
DDR4	333	1333	2666	DDR4-2666	21300	PC21300

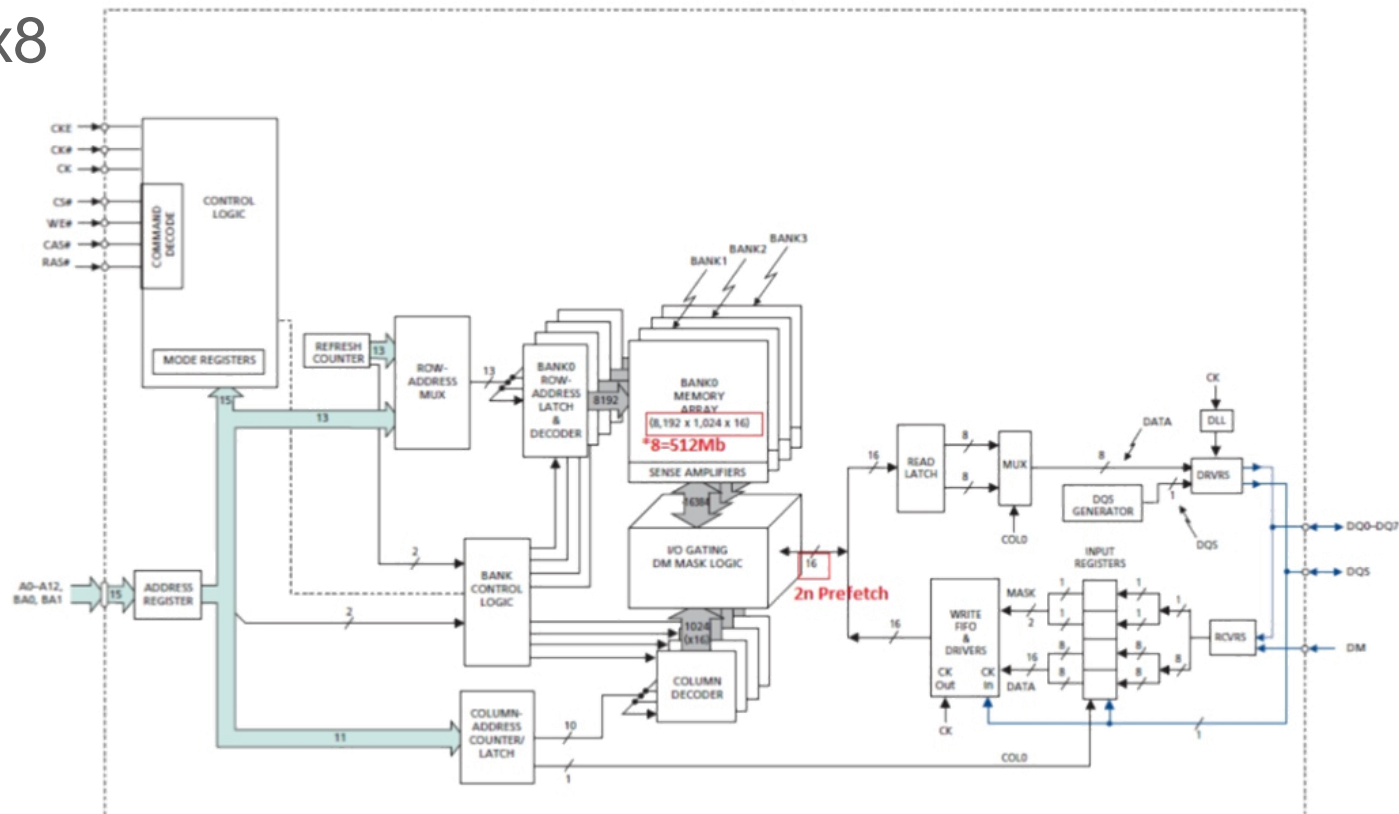
Карактеристике меморије

Standard	Memory Clock rate (MHz)	I/O Clock rate (MHz)	Voltage (V)	Prefetch
DDR1	100-200	100-200	2.5-2.6	2n
DDR2	100-266	200-533	1.8	4n
DDR3	100-266	400-1066	1.35-1.5	8n
DDR4	200-400	800-1600	1.05-1.2	8n

- GDDR5 је графичка меморија заснована на DDR3

Интерна структура DDR меморије

- 64Mx8

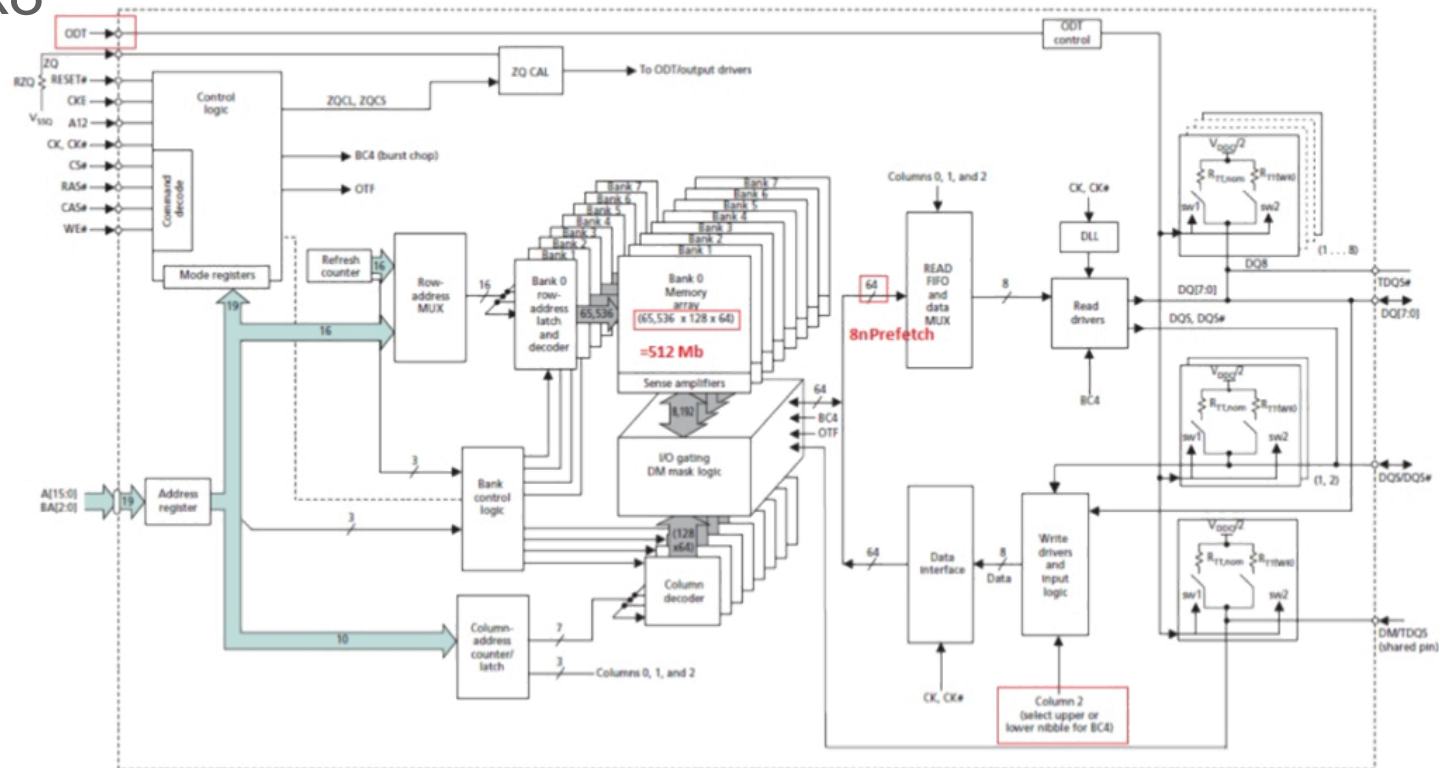

- 256Mx8

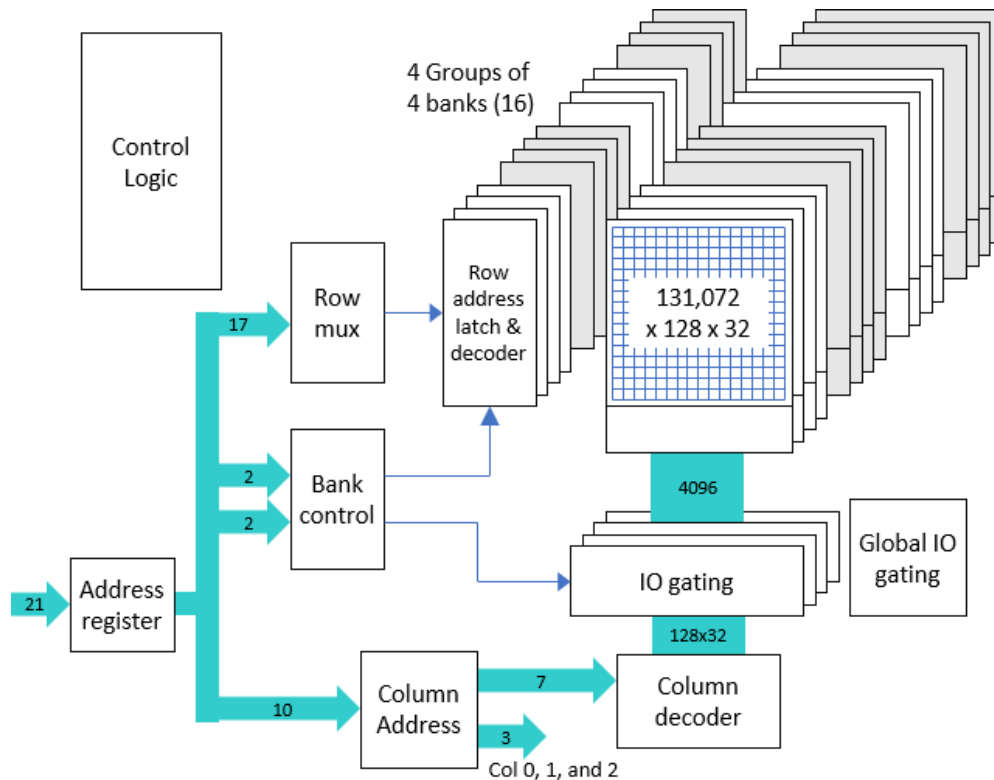
Интерна структура DDR3 меморије

- 512Mx8

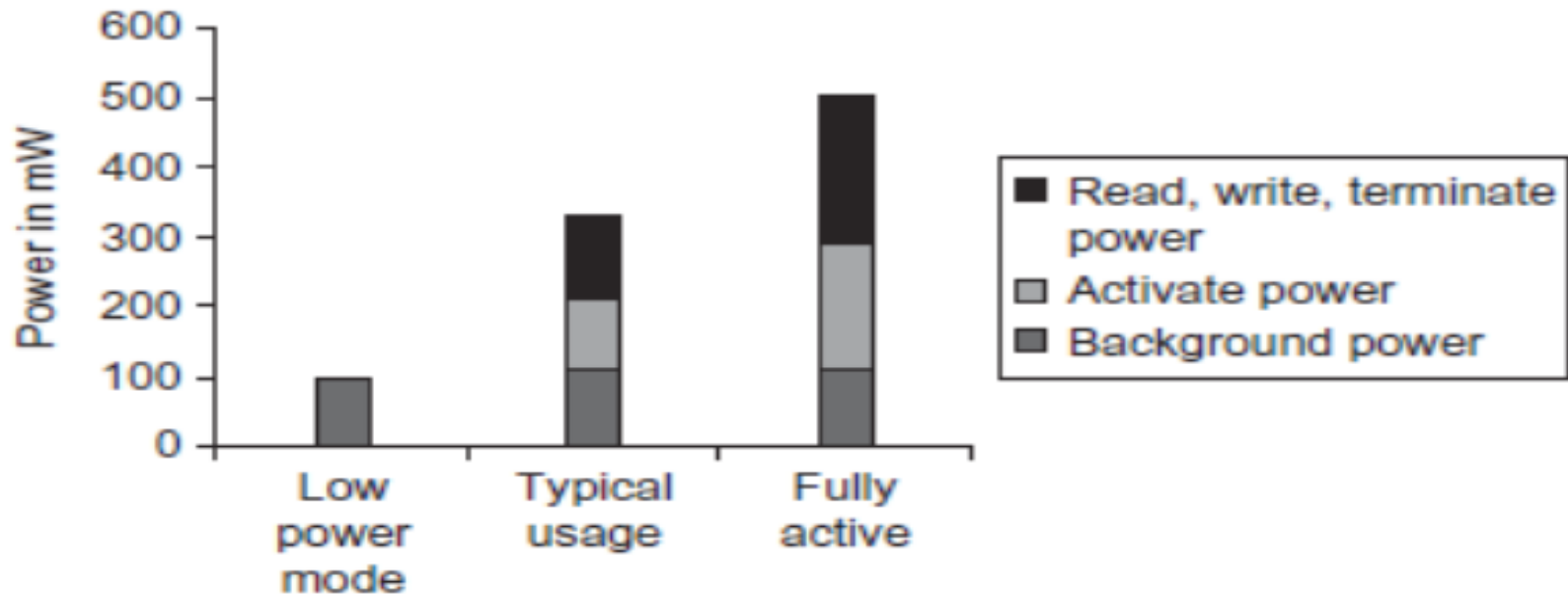

Интерна структура DDR4 меморије

- 8Gx8

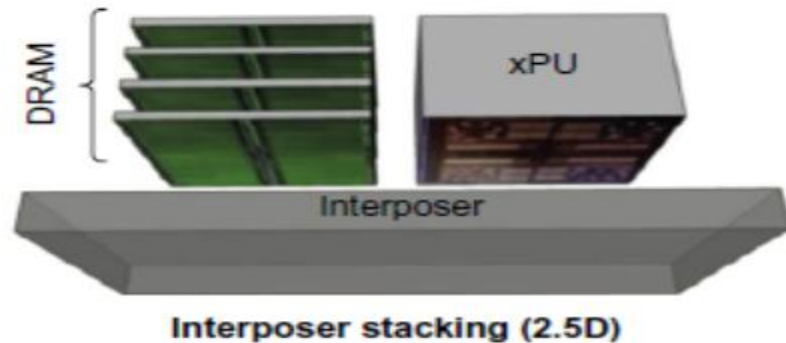
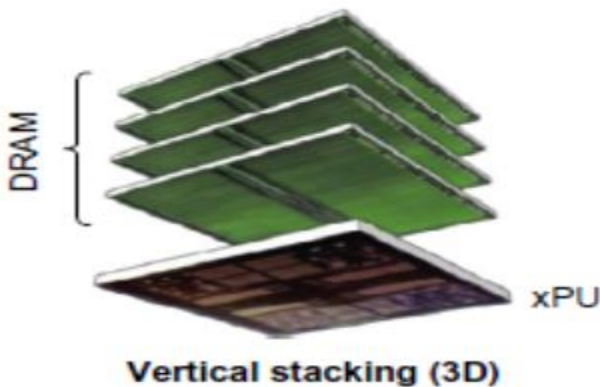

Потрошња струје

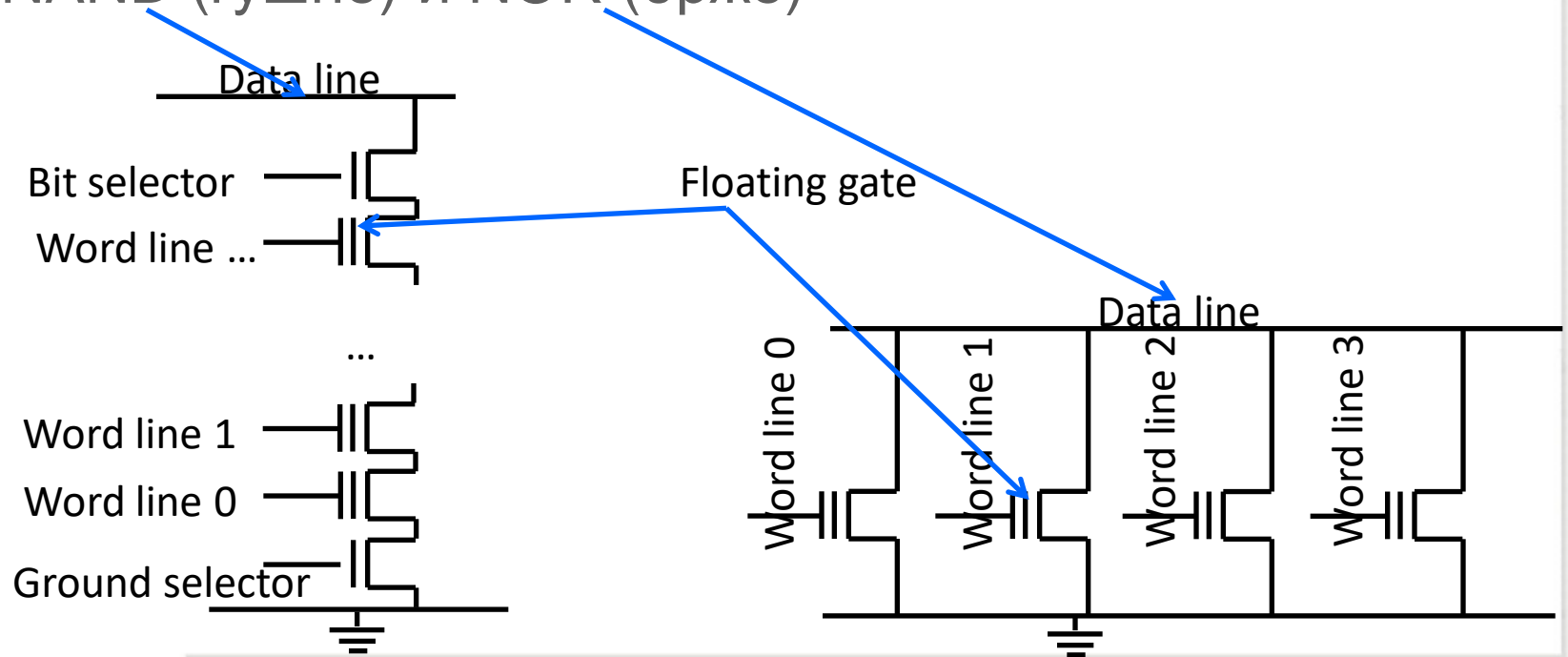
Упакован/уграђен DRAMs

- Паковање меморије и процесора на исти чип
 - *High Bandwidth Memory (HBM)*

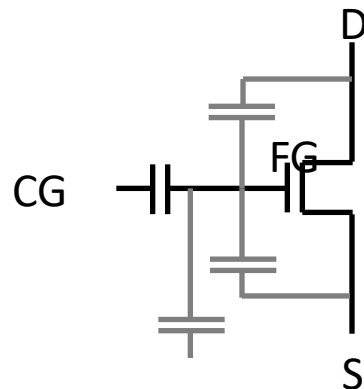
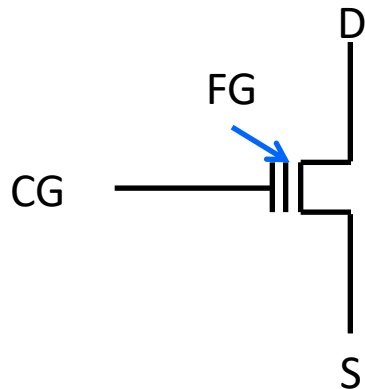

Флеш меморија - *Flash Memory*

- Типови *EEPROM*
- NAND (гушће) и NOR (брже)

Плутајући геит - *Floating gate*

Флеш меморија - *NAND*

- Читање је секвенцијално
- Увек се чита читава страница (0,5 - 4 KB)
- Брзина приступа 25 μ s за први бајт и 40 MB/s за преостале бајтове
- SDRAM: 40 ns за први бајт и 4,8 GB/s за преостале бајтове
- Пример: трансфер 2 KB:
 - 75 μ s наспрам 500 ns за SDRAM, 150X спорије
- 300 – 500 пута брже него магнетни диск

Флеш меморија - *NAND*

- Мора се обрисати читав блок пре него што се упише нова вредност
- Не губи вредност, веома мало троши
- Ограничен број уписа (~100 000)
- Цена:
 - NAND - 2\$/GB
 - SDRAM - 20-40\$/GB
 - Магнетни диск - 0,09\$/GB

Мемристор

- Компоненте засноване на промени стања материјала (аморфно и кристално) под утицајем струје
- Бит одговара пресеку у дводимензионалној мрежи
- Читање се обавља одређивањем отпорности између тачака x и y
- Не користи транзисторе што би требало да омогући мању цену и већу густину паковања у поређењу са *NAND*.
- Могуће убрзање од 10 пута приликом уписа и 2 пута приликом читању у односу на *NAND*.

Отклањање грешака

- Меморија је осетљива на космичке зраке
- Динамичке грешке *Soft errors*:
 - Детектују их и исптављају кодови за исправњање грешака *error correcting codes (ECC)*
- Трајне грешке *Hard errors*:
 - Користе се додатни редови за замене оштећене

ECC – Error Correcting Codes

- Вероватноће грешака:

$P(\text{без грешака}) > P(\text{једна грешка}) > P(\text{две грешке}) \gg P(>\text{две грешке})$

- Детекција грешака – обавештавање о грешци
- Исправљање – враћање исправне вредности
- Најчешће
 - SED – откривање једне грешке
 - SECDED – исправљање једне грешке, откривање две грешке

Парност

ЕСС за један бит

Тип	Исправно	Број бита	Коментар
Без	0,1	1	-
SED	00,11	2	01,10 грешке
SEC	000,111	3	001,010,100 => 0 110,101,011 => 1
SECDDED	0000,1111	4	једна јединица => 0 две јединице => грешка три јединице => 1

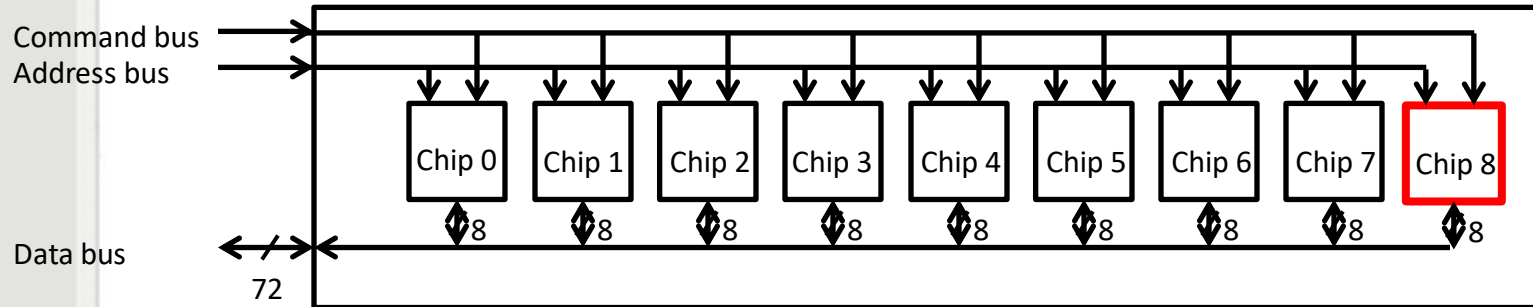
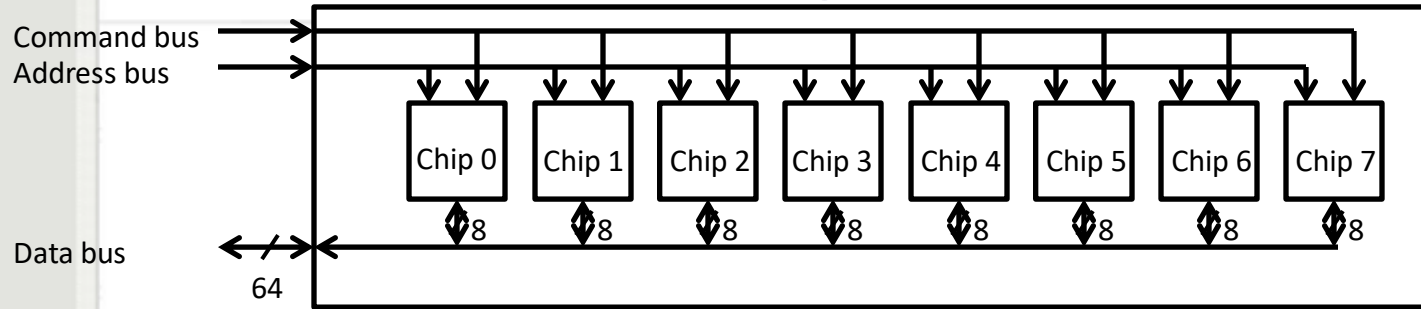
ECC – Error Correcting Codes

Смањење додатака са повећањем величине речи

Број бита	SED додатак	SECDED додатак
1	1 (100%)	3 (300%)
8	1 (12,5%)	5 (63)
16	1 (6,3%)	6 (38%)
32	1 (3%)	7 (22%)
64	1 (1,6%)	8 (13%)
n	1 (1/n)	$1 + \log_2 n + \dots$

Дужа реч => већа вероватноћа појављивања више грешака!

ECC – Error Correcting Codes

ECC – Error Correcting Codes

- Код 64 битних података користи се додатних 8 бита
dddd.....d cccccccccc
- DIMM се састоји из 9 осмобитних DRAM чипова
зашта је потребно 72 бита
- Више имплементација
 - Оригинални Хемингов алгоритам *Hamming* (72, 64)
 - Оптимизовани алгоритам *Hsiao* (72, 64)
 - Оптимизовани алгоритам *Marvel* (72, 64)

Питања?

Електротехнички Факултет
Универзитет у Београду

